

† DANIEL

PRIN HARUL LUI DUMNEZEU ARHIEPISCOPUL BUCUREȘTILOR,
MITROPOLITUL MUNTENIEI ȘI DOBROGEI,
LOȚIITORUL TRONULUI CEZAREEI CAPADOCIEI
ȘI
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PREACUVIOSULUI CIN MONAHAL, PREACUCERNICULUI CLER
ȘI PREAIUBIȚILOR CREDINCIOȘI DIN ARHIEPISCOPIA BUCUREȘTILOR

HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA HRISTOS-DOMNUL NOSTRU,
IAR DE LA NOI PĂRINTEȘTI BINECUVÂNTĂRI

*„Toate le pot întru Hristos, Cel ce mă întărește!”
(Filipeni 4, 13)*

Hristos a înviat!

*Preacuvioși și Preacucernici Părinți,
Iubiți credincioși și credincioase,*

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat anul 2014 ca fiind *Anul omagial al Sfintei Spovedanii și al Sfintei Împărtășanii*, precum și *Anul comemorativ al Sfinților Martiri Brâncoveni*, înțelegând că există o legătură duhovnicească adâncă între iubirea jertfelnică a lui Hristos pentru umanitate, celebrată în Sfânta Euharistie, și iubirea jertfelnică a Martirilor sau a Mucenicilor pentru Hristos, cinstită în slujbele de pomenire a acestora de către Biserică. În ambele se vede *taina Crucii și Învierii lui Hristos*, Biruitorul păcatului, al iadului și al morții, Care dăruiește lumii mântuire și viață veșnică.

Martirul creștin este un mărturisitor al credinței în Iisus Hristos, care a fost ucis pentru credința sa. Cel ce mărturisește credința sa în Hristos în fața oamenilor în timp de prigoană, dar nu a pătimit moarte sângeroasă, este considerat de Biserică numai mărturisitor, nu și martir sau mucenic.

Suferințele sau pătimirile martirului sau ale mucenicului se numesc *martiriu*, *martiraj* sau *mucenie*. Mântuitorul Iisus Hristos a vorbit despre prigoanele sau persecuțiile și despre *martiriul* sau *martirajul* pe care le vor îndura, din partea iudeilor și a păgânilor, ucenicii Săi și cei ce vor crede în El (cf. Matei 5, 11-12; 10, 16-38; Marcu 13, 12; Luca 21, 16; Ioan 15, 18-22; 16, 1-4). Primul martir sau mucenic creștin a fost Arhidiaconul Ștefan, ucis cu pietre de iudei (cf. Fapte 6, 8 până la 7, 60). Apoi Apostolul Iacov, fiul lui Zevedeu și fratele lui Ioan Evanghelistul, care a fost decapitat din ordinul regelui Irod Agripa, în anul 44. Atunci a fost întemnițat și

Sfântul Apostol Petru, care însă a fost eliberat în chip minunat de către un înger al Domnului (cf. Fapte

12, 1-11). În anul 62, Iacov, ruda Domnului, unul dintre cei 70 de Apostoli, a fost ucis prin aruncare de pe templul din Ierusalim. Sfinții Apostoli Petru și Pavel au fost martirizați la Roma, unul prin răstignire, iar celălalt prin decapitare, în anul 67, în timpul persecuției împăratului roman Nero.

Între anii 94-96, Sfântul Apostol Ioan Evanghelistul a fost exilat în insula Patmos, în timpul persecuției creștinilor declanșată de împăratul Domițian. Urmare acestei persecuții, Sfântul Apostol Ioan a scris cartea *Apocalipsei* în care îi prezintă pe martiri ca fiind *cei ce și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe în sângele Mielului Hristos* (cf. Apocalipsa 7, 14).

Persecuțiile împotriva creștinilor au crescut în amploare și duritate când au fost inițiate de împărații Traian (în anii 111-112) și Septimiu Sever (în anii 202-203), dar mai ales de împărații Deciu (în anii 249-250) și Valerian (în anii 257-258), care *au trecut de la persecuții sporadice și locale, la persecuții sistematice și generale*. Atunci toți cetățenii, inclusiv clerul, trebuiau să facă dovada loialității lor față de Stat și de împărat printr-un cult public de jertfe aduse zeilor (idolilor) păgâni. Astfel, de teamă, unii creștini au cedat, jertfind idolilor. De aceea, au fost numiți în limba latină *lapsi/căzuți* de la credință.

Însă cele mai lungi și sângeroase persecuții romane împotriva creștinilor au fost cele inițiate în Orient de împărații Dioclețian și Galeriu, în 23 februarie 303. Prin patru decrete imperiale succesive (303-304), ei impuneau confiscarea sau distrugerea bunurilor bisericesti, interzicerea săvârșirii cultului creștin și obligația de-a aduce jertfe zeilor păgâni¹.

În anul 311, împăratul Galeriu, fiind bolnav pe patul de moarte, a încercat să oprească persecuția, însă cel care a dat cu adevărat libertate creștinilor a fost Sfântul Constantin cel Mare în anul 313, prin edictul de la Milano. După această dată au mai fost unele persecuții în Orient împotriva creștinilor din partea împăratului Liciniu, care însă a fost învins în anul 324 de împăratul Constantin cel Mare, cel ce a sprijinit apoi și mai mult Biserica și a considerat creștinismul ca fiind superior religiei politeiste greco-romane. Astfel, Sfântul Constantin cel Mare a devenit primul Împărat creștin. El și mama sa, Elena, sunt *„egali în cinstire cu Apostolii”*. În decursul istoriei Bisericii, în diferite timpuri și locuri, creștinii au mai fost persecutați fie de către adepți ai altor religii, fie de regimuri politice ostile, ca de pildă regimul comunist, încât numărul martirilor creștini a crescut mereu în istorie până în zilele noastre, când mulți creștini sunt uciși mai ales în Orientul Mijlociu, Africa și Asia.

Iubiți fii și fiice duhovnicești,

Ce învățăm de la martiri?

În primul rând, învățăm că *iubirea lor pentru Hristos este mai tare decât teama de*

¹ Vezi art. „Martyre”, în *Dictionnaire de Spiritualité*, Beauchesne, Paris, 1980, tome X, pp. 718-720.

suferință și de moarte. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel scrie creștinilor din Roma, orașul în care va fi martirizat prin decapitare: „Cine ne va despărți pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia (...). Precum este scris, pentru Tine suntem omorâți toată ziua, socotiți am fost ca niște oi de junghiere. Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori prin Acela Care ne-a izbăvit” (Romani 8, 35-37), adică prin Iisus Hristos.

Aceeași gândire sau simțire duhovnicească apostolică întâlnim și la Sfinții Martiri care au urmat Apostolilor în primele veacuri creștine, ca, de pildă, la Episcopii Ignatie al Antiohiei, Policarp al Smirnei și Ciprian al Cartaginei.

În al doilea rând, învățăm de la martiri că *tăria credinței lor sau puterea de a îndura până la moarte toate pătimirile vine de la Hristos Însuși*, Care tainic este prezent în ei prin Duhul Sfânt și îi întărește atât de mult, încât mulți dintre ei primesc moartea cu seninătate și bucurie, trezind mirarea și chiar admirația păgânilor. De pildă, Sfântul Ciprian al Cartaginei, când primește vestea condamnării la moarte, exclamă: *Deo gratias!*, mulțumesc lui Dumnezeu!, considerând că a suferi pentru Hristos este o *favoare sau o fericire*, potrivit cuvintelor Mântuitorului, când zice: „*fericiți veți fi voi când vă vor ocări și vă vor prigoni [...] pentru Mine*” (Matei 5, 11). Martirii acceptă moartea de bunăvoie, urmând pildei jertfei lui Hristos, Care a zis: „*Nimeni nu ia sufletul de la Mine, ci Eu de la Mine Însumi îl pun*” (cf. Ioan 10, 18). Același Sfânt Părinte martir, Ciprian al Cartaginei, scrie celor ce urmau să devină martiri: „*Nu vă înspăimântați de chinuri! Cel Ce este în noi (Hristos, n.n.) este mai mare decât cel ce este în lume*” (Epistola 10). Și Tertulian spunea: *Christus in martyre est (Hristos este în martir)*.

În al treilea rând, *martirii ne arată că trăiesc mărturisirea lui Hristos cu prețul vieții lor ca pe o jertfă sau o ofrandă de sine* în care se vede iubirea jertfelnică a lui Hristos Cel răstignit și înviat, suferind împreună cu martirul și întărindu-l pe acesta. De pildă, Sfântul Apostol Pavel zice: „*Pentru mine viața este Hristos, iar a muri este un câștig*” (Filipeni 1, 21), iar spre sfârșitul vieții, simțind că va pătimi moarte pentru Hristos, zice: „*De acum mă jertfesc și vremea despărțirii mele s-a apropiat*” (2 Timotei 4, 6).

În același sens, Sfântul episcop martir Ignatie al Antiohiei († 107) înțelege pătimirile sale pentru Hristos ca fiind o *jertfă euharistică*; el nu dorește doar să se împărtășească din Sfânta Euharistie, ci să devină el însuși euharistie pentru a se uni cu Hristos într-un act suprem de iubire (cf. *Scrisoarea către Romani* 2, 2; 4, 1; 7, 3; *Scrisoarea către Magnezieni* 5, 2)².

Jertfa sângeroasă a martirilor a fost considerată a fi un *botez al sângelui*, prin care se iartă păcatele celor care mor pentru Hristos, chiar dacă n-au fost botezați cu apă, dar se iartă și păcatele celor care, deși au fost botezați, au păcătuit după botez, martiriul sau mucenicia fiind un „*al doilea botez*”. Legătura duhovnicească dintre Botez, Euharistie și Martiriu este motivată și de faptul că Domnul Iisus numește Pătimirea și Jertfa morții Sale pe Cruce „*pahar și botez*” al suferințelor Sale (cf. Marcu 10, 38). De fapt, martirul arată, cu prețul vieții sale, că păstrează până la moarte legământul de credință pe care l-a făcut când a fost botezat în apă și Duh Sfânt: adică

² Cf. art. „*Martyre*”, p. 727.

unirea cu Hristos și slujirea Lui ca „unui Împărat și Dumnezeu”.

Vorbind despre martiriu ca botez al sângelui, Sfântul Ioan Gură de Aur zice: „Nu vă mirați că am numit martiriul botez. Căci și aici Se pogoară Duhul cu îmbelșugare, și aici se face o curată și frumoasă curățire a sufletului. Și după cum se spală cei botezați în apă, tot astfel și mucenicii se spală în sângele lor”³.

În al patrulea rând, martirii ne arată credința lor puternică în Învierea de obște, prin legătura lor vie cu Hristos Cel răstignit și înviat, Care zice: „Eu sunt Învierea și Viața; Cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac” (Ioan 11, 25-26). Și după cum Hristos Cel răstignit și înviat a biruit păcatul și moartea, tot așa Sfinții Martiri, uniți cu Hristos prin iubire jertfelnică, devin „Buni Biruitori Mucenici” – după cum îi numește Biserica Ortodoxă. Cartea Apocalipsei ne arată că sufletele martirilor se află în legătură apropiată cu Hristos, Mielul de jertfă, Care a ridicat păcatul lumii prin moartea Sa jertfelnică și prin învierea Sa preaslăvită: „(...) am văzut, sub Jertfelnic, sufletele celor înjunghiați pentru Cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o (...). Aceștia sunt cei ce vin din strămtorarea cea mare și și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe în sângele Mielului. Pentru aceea sunt înaintea tronului lui Dumnezeu, și Îi slujesc ziua și noaptea în templul Lui, și Cel ce șade pe tron îi va adăposti în cortul Său” (Apocalipsa 6, 9; 7, 14-15).

Cum cinstește Biserica pe martiri?

Pentru iubirea lor jertfelnică față de Hristos, Biserica arată martirilor o cinstită deosebită. Încă din primele veacuri, jertfa și demnitatea martirilor au fost mult admirate și prețuite. Osemintele lor au fost adunate și păstrate cu multă evlavie și cu un deosebit respect, devenind sfinte moaște. Mormintele lor au fost îngrijite și prețuite. Pe aceste morminte au fost ridicate biserici, care au devenit loc de pelerinaj. Ziua morții lor este socotită zi de naștere la viața cerească, veșnică. De aceea, această zi este aniversată sau comemorată cu multă evlavie. Lor li s-au fixat zile de pomenire, individuală și comună, în calendar, li se adresează rugăciuni și cântări de laudă prin slujbe alcătuite de Biserica. Scriitorii și Părinții Bisericii din primele veacuri, ca Tertulian, Clement Alexandrinul, Origen, Ipolit, Sfântul Ciprian al Cartaginei, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Efrem Sirul și Sfântul Ioan Gură de Aur, au elogiât demnitatea martirilor în cuvinte de o rară frumusețe.

Cartea numită *Constituțiile Apostolice* (sec. III-IV) îndeamnă la respect față de cei care pătinesc pentru credința în Hristos: „Cel ce este condamnat pentru numele Domnului nostru Dumnezeu acela este martir, frate al Domnului (Hristos), fiu al Celui Preaînalt și sălaș al Sfântului Duh”⁴.

În Biserica Ortodoxă, când se sfințește o biserică nouă, în piciorul Sfintei Mese din Sfântul Altar și în Sfântul Antimis sunt depuse numai moaște de martir, deoarece iubirea jertfelnică a martirilor seamănă cel mai mult cu iubirea jertfelnică a lui

³ Sfântul Ioan Gură de Aur, „La mucenicul Lucian”, PG 50, 522, cf. Episcopul Sofian Brașoveanul, „Martiri, martiriu și mărturie după Sfântul Vasile cel Mare”, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2005, p. 85.

⁴ *Constituțiile Apostolice*, V, 1, 1-3, cf. Hippolyte Delehaye, „Les origines du culte des martyres”, Bruxelles, 1933, p. 13.

Hristos Cel răstignit pe Cruce. Toți Sfinții Martiri sunt pomeniți împreună în mod deosebit în *Duminica Ortodoxiei* și în *Duminica Tuturor Sfinților*. Sfinții Martiri sunt *podoabă de mare preț a Bisericii*. În troparul acestei sărbători (*Duminica Tuturor Sfinților*), care urmează după *Duminica Pogorârii Sfântului Duh*, se spune: „*Cu sângiurile mucenicilor Tăi celor din toată lumea ca și cu o porfiră și vison împodobită fiind Biserica Ta*”. Cinstirea Sfinților Mucenici aduce mari și multe binecuvântări credincioșilor. În această privință, Sfântul Vasile cel Mare spune: „*Cel ce atinge moaște de martir participă la sfințenia și harul care se află în ele*”⁵.

Martirii sau Mucenicii împodobesc cu numele lor calendarul Bisericii, **ei fiind, prin viața și jertfa lor, nu numai modele sau icoane de lumină, ci și rugători și sprijinitori pentru cei care doresc să urmeze lui Hristos**, pentru a dobândi mântuirea și viața veșnică din Împărăția Preasfintei Treimi.

Îndată după încetarea persecuțiilor sângeroase, pilda vieții jertfelnice a martirilor a fost preluată și transpusă pe plan duhovnicesc în *viața monahală ca răstignire a patimilor egoiste și înviere a sufletului din moartea păcatului*. De aceea, monahismul a fost adesea numit *martiriu alb sau martiriu al nevoițelor duhovnicești*, asumate în mod liber, cu multă dăruire de sine, speranță și bucurie în Duhul Sfânt. Pe de altă parte, *pilda dăruirii de sine și rugăciunile martirilor ajută mult și pe creștinii mireni care viețuiesc în lume și se luptă cu patimile și greutățile din societate ca să rămână credincioși lui Hristos până la sfârșitul vieții lor*.

Iubiți frați și surori,

După ce a primit credința apostolică, începând cu predica Sfântului Apostol Andrei pe teritoriul Dobrogei de azi, poporul român a pățimit mult ca să păstreze credința creștină în timpul persecuțiilor de tot felul venite de la popoare păgâne migratoare sau năvălitoare și de la stăpâniri ostile. Numărul martirilor sau mucenicilor de pe teritoriul țării noastre a crescut de la martirii daco-romani sau străromâni până în timpurile recente.

Între martirii creștini români din timpul îndelungatei stăpâniri otomane, numărăm în mod deosebit pe *Sfântul Voievod Martir Constantin Brâncoveanu și pe cei patru fii ai săi, Constantin, Ștefan, Radu și Matei, dimpreună cu Sfetnicul Ianache*. Ei au fost condamnați la moarte și uciși prin decapitare la Constantinopol, în ziua de 15 august, anul 1714, mărturisind credința lor în Hristos cu demnitate și jertfelnicie. Prețuind jertfa lor martirică, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât, în ședința sa din 19-20 iunie 1992, ca ei să fie înscrisi în calendarul Bisericii în rândul Sfinților Martiri, cu data de prăznuire în ziua de 16 august. Anul acesta, 2014, la împlinirea a 300 de ani de la jertfa lor martirică, *moaștele Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu*, care se află în biserica „*Sfântul Gheorghe – Nou*” din București, vor fi scoase din mormânt și *vor fi puse într-o raclă de argint și apoi așezate într-un baldachin*

⁵ Sfântul Vasile cel Mare, „*Tâlcuire la Psalmul 115*”, PG. 30, 112 C; Sfântul Grigorie de Nazianz, „*Adversus Julianum*” I, 59, PG 35, 589 C; Sfântul Ioan Gură de Aur, „*Hom. in Martyres*”, PG. 50, 664 D – vezi art. „*Martyre*”, p. 724.

nou, aurit. În ziua de 20 mai 2014, în ajunul sărbătorii Sfinților Împărați Constantin și Elena, ele vor fi purtate în pelerinaj la Catedrala Patriarhală, spre închinare, deoarece în această catedrală Sfântul Constantin Brâncoveanu a fost uns Domnitor al Țării Românești, în data de 29 octombrie 1688. Iar în după-amiaza zilei de 21 mai 2014, aceste sfinte moaște vor fi duse în pelerinaj la biserica „Domnița Bălașa” din București, pentru un scurt moment de rugăciune, această biserică fiind o ctitorie a Domniței Bălașa, una din cele șapte fiice ale Domnitorului Martir. După aceea, racla cu sfintele moaște va continua pelerinajul și se va opri la Universitatea București, deoarece aici, în fosta Mănăstire „Sfântul Sava”, Domnitorul Constantin Brâncoveanu a înființat prima școală superioară „Academia Domnească”, în anul 1694. Iar apoi racla se va reîntoarce la biserica „Sfântul Gheorghe - Nou”, de unde a plecat. Acest pelerinaj este asemănător celui din anul 1934, la împlinirea a 220 de ani de la martiriul Sfinților Brâncoveni.

În lunile iunie și iulie ale acestui an, *racla cu moaștele Sfântului Voievod Constantin Brâncoveanu va fi purtată în pelerinaj, de către o delegație a Patriarhiei Române, la cele mai importante biserici ctitorite de el în Țara Românească și în Transilvania, iar în ziua de 16 august 2014 se va sfinți pictura nouă a bisericii „Sfântul Gheorghe - Nou” din București, ctitorie a Domnitorului Martir, de către un mare sobor de ierarhi români și străini. Apoi va fi săvârșită Sfânta Liturghie din ziua pomenirii Sfinților Martiri Brâncoveni, care au cunoscut adânc taina Crucii și Învierii lui Hristos și au primit cununile vieții veșnice din Împărăția cerurilor.*

Cu prilejul sărbătorii Învierii Domnului, vă îndemnăm să aduceți, prin cuvânt și faptă bună, bucurie în casele celor orfani, bolnavi, bătrâni, săraci, îndoliați și singuri, ca să simtă că iubirea jertfelnică a lui Hristos Cel răstignit și înviat pentru mântuirea lumii este izvor de lumină, de pace și de bucurie. Să nu uităm nici pe românii care se află printre străini, departe de Patrie.

Ne rugăm lui Dumnezeu ca Sfintele Sărbători de Paști să vă aducă tuturor pace și bucurie, sănătate și mântuire, adresându-vă totodată salutul pascal: *Hristos a înviat!*

Al vostru către Hristos Domnul rugător,

† DANIEL

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române